

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem

Revisionsrapport 2017:9

Huddinge kommun

KPMG AB

2017-12-11

Antal sidor 16

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
2	Inledning/bakgrund	2
2.1	Syfte och revisionsfråga	2
2.2	Avgränsning	3
2.3	Revisionskriterier	3
2.4	Ansvarig nämnd	3
2.5	Projektorganisation/granskningsansvariga	3
2.6	Metod	3
3	Resultat av granskningen	4
3.1	Lagar som styr familjehemsvård och jourhemsvård	4
3.2	Organisation och ansvarsfördelning	5
3.3	Styrdokument	6
3.4	Handläggningsprocessen	7
3.4.1	Jourhem	8
3.4.2	Familjehem	8
3.5	Aktgranskning	10
3.5.1	lakttagelser vid aktgranskning	10
3.6	Jämförelser med andra kommuner	12
4	Slutsatser	14
4.1	Svar på revisionsfrågan	14
4.2	Rekommendationer	16

1 Sammanfattning

Vi har av Huddinge kommuns revisorer fått i uppdrag att granska placeringar av barn och unga i jourhem och familjehem. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2017.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om socialnämnden har en tillfredställande styrning uppföljning och kontroll av den vård som genomförs för barn och ungdomar vid jourhem och familjehem. Vidare har syftet varit att göra en jämförelse mellan Huddinge och övriga Södertörnskommuner.

Efter genomförd granskning kan vi konstatera att Individ- och familjeomsorgen i Huddinge kommun, med fokus på barn- och ungdomssektionen i denna granskning, har ett mycket omfattande och stort ansvar. Ansvaret för barns förhållanden i vissa fall finns hos de handläggare som är ansvariga för handläggningen samt hos ledning och socialnämnd. Detta ställer stora krav på ledning, tydlighet, transparens och goda metoder för att göra ett bra arbete.

Antalet utsatta barn och unga har ökat de senaste åren, detta kan man se i antalet orosanmälningar. Dock har antalet verksamhetsdygn minskat. Kostnaderna har ökat och nämndens underskott för 2017 är stort. Vid jämförelse med andra kommuner så kan vi även se att Huddinge har högre jämförbara kostnader varför det kan finnas skäl att närmare utreda orsakerna.

Vår bedömning är att det finns goda och väl anpassade rutiner och metoder för handläggning och även för uppföljning av barn- och ungdomsplaceringar. Det metodstöd som finns i form av Tjänstekartan är föredömligt vilket innebär en god styrning. Dock finns några punkter som vi bedömer behöver utvecklas.

Enligt 6 kapitlet 6 § SoL framgår att om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 2 § om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats. Ett särskilt skäl kan vara att det placerade barnet är föremål för juridisk process. Vi kan dock inte se att det är endast i sådana fall som jourhemsplaceringarna blir längre än sex månader.

Varje placering är av stor ingripande karaktär för ett barn eller ungdom. Jourhemsplacering är avsett att inte pågå längre tid än sex månader eftersom barnet behöver möjlighet att till en trygg och förutsägbar framtid. När en jourhemsplacering överstiger sex månader bör det betraktas som en avvikelse som systematiskt bör följas upp och åtgärdas.

I avsnitt 4.1 redovisas svaren på revisionsfrågan.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- Systematiskt följa upp jourhemsplaceringar längre än sex månader
- Införa åtgärder i syfte att jourhemsplaceringar endast ska omfatta sex månader (tillfällig vård och fostran)
- Utarbeta och tydliggöra rutiner för barns och ungdomars skolgång

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem

Revisionsrapport

2017-12-11

- Utreda orsaken till att Huddinge har förhållandevis höga kostnader för placeringar.
- Utveckla användandet av nyckeltal i syfte att få kunskap om de höga kostnaderna beror på långa placeringar och/eller höga dygnskostnader.

2 Inledning/bakgrund

Vi har av Huddinge kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska kommunens rutiner och hantering kring placering av barn och unga i jourhem och i familjehem. Uppdraget ingår i revisionen för år 2017.

Socialtjänstlagen (SoL), föreskriver att kommunen genom sin socialnämnd har ett ansvar för att barn och ungdomar, som av olika anledningar inte kan bo tillsammans med sina föräldrar, tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende (HVB). I väntan på beslut om en eventuell fortsatt placering kan ett jourhem vara aktuellt.

Att placera ett barn eller ungdom utanför det egna hemmet är ett stort ingrepp i barnets liv och för dess biologiska familj. Kommunens socialtjänst har ett stort och sammanhållet ansvar för att beslutade insatser tillgodoser barnets behov, samt att barnet växer upp under trygga och gynnsamma förhållanden.

En placering grundar sig alltid på lagstiftning. Beslut om placering kan genomföras med stöd av SoL eller lagen med särskilda bestämmelser för vård av unga, LVU. En placering med stöd av SoL utgår ifrån att barnets vårdnadshavare och att barnet eller den unge samtycker till insatsen. I vissa fall kan även vården genomföras mot den unges eller vårdnadshavarens vilja med stöd av gällande tvångslagstiftning.

Insatsen jourhem är avsedd att användas i situationer då ett enskilt barn eller ungdom behöver skydd och trygghet i en akut situation och där anhöriga eller övrigt nätverk till barnet bedöms sakna förmåga att kunna tillgodose barnets behov. Insatsen är tänkt att vara kortvarig. Riktlinjerna anger att insatsen som regel är tänkt att pågå upp till fyra månader och att jourhem ska finnas i geografisk närhet till barnets biologiska familj.

Insatsen familjehem är avsedd att användas i situationer när en placering av ett barn eller ungdom behöver bli mer långvarig. Denna placering följs regelbundet upp och nya beslut tas vid behov.

För att kunna anpassa vården och tillgodose barnets behov behöver nämnden hålla kontakt med barnet genom besök och samtal, samtal med familje-/jourhemmet, barnets vårdnadshavare, samt med förskola och skola. Nämndens ansvar omfattar alltså en skyldighet att noga följa och se till att det enskilda barnet får den vård och det stöd som är beviljat och som är avtalat med vårdgivaren.

Revisorerna i Huddinge kommun bedömer i sin risk och väsentlighetsanalys att en fördjupad granskning inom området bör göras.

2.1 Syfte och revisionsfråga

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

2

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem

Revisionsrapport

2017-12-11

- Har Socialnämnden en tillfredställande styrning, uppföljning och kontroll av den vård som genomförs för barn och ungdomar vid jourhem och i familjehem?
- Finns relevanta fastställda rutiner och riktlinjer för placering i jourhem och i familjehem?
- Finns relevanta fastställda rutiner för vård på jourhem och i familjehem som säkerställer att barnet får nödvändig vård och att identifierade behov tillgodoses?
- Tillämpas fastställda rutiner och riktlinjer och följs dessa upp av Socialnämnden?
- Skiljer sig Huddinge från andra Södertörnskommuner när det gäller hur stor andel barn och unga som placeras i jourhem/familjehem respektive HVB-hem, och varför i så fall?

2.2 Avgränsning

Granskningen har omfattat placering i jourhem och i familjehem.

2.3 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller:

- Socialtjänstlagen, SoL.
- Lag om särskilda bestämmelser för vård av unga, LVU.
- Socialstyrelsens föreskrift SOSFS 2012:11 Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende
- Socialtjänstförordningen
- Tillämpbara interna regelverk, policys och beslut.

2.4 Ansvarig nämnd

Granskningen har avsett Socialnämnden.

2.5 Projektorganisation/granskningsansvariga

Granskningen har utförts av Lena Forssell, certifierad kommunal yrkesrevisor och Annelie Svensson, specialist, under ledning av Andreas Endredi, uppdragsansvarig. I granskningen har även Sofie Wiessner, praktikant på KPMG deltagit.

2.6 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer/avstämningar med berörda tjänstemän.

Huddinge kommun har jämförts med andra kommuner i Södertörn utifrån befintliga nyckeltal m.m.

En substansgranskning genom ett urval av placeringsärenden har gjorts. Tre ärenden avseende placering i jourhem och tre ärenden avseende placering vid familjehem har granskats i syfte att få underlag att bedöma om gällande rutiner och riktlinjer tillämpas.

3 Resultat av granskningen

3.1 Lagar som styr familjehemsvård och jourhemsvård

Av socialtjänstlagen sjätte kapitel framgår att Socialnämnden ska sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem, hem för vård eller boende, eller stödboende. Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

Placering i familjehem för stadigvarande vård och fostran

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden. När ett barn placeras ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet ska dock alltid beaktas. Förhållandena och förutsättningarna i det tilltänkta familjehemmet måste vara utredda av socialnämnd innan beslut om vård fattas.

Placering i jourhem för tillfällig vård och fostran

Socialnämnden får inte placera ett barn i ett jourhem om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård är utredda av socialnämnden. Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats.

Avtal

I samband med beslut om placering i ett familjehem ska socialnämnden ingå avtal med dem som nämnden avser att anlita som familjehem. Nämndens och familjehemmets åtaganden som avser barnets behov av stöd och skydd under placeringen ska framgå av avtalet.

Stöd till familjehem och jourhem

Socialnämnden ska tillhandahålla den utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem.

Vårdens innehåll

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden, verka för att de får lämplig utbildning, verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver, lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Därutöver ska Socialnämnden noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende främst genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas, enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och samtal med vårdnadshavarna. Socialnämnden ska särskilt

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem
Revisionsrapport
2017-12-11

uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Det ska utses en socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge och som ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. En genomförandeplan ska upprättas. Av socialtjänstförordningen framgår hur genomförandeplanen i samband med placering ska vara utformad. Vården ska övervägas minst en gång var sjätte månad om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

När barnet har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning till familjehemmet.

LVU

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) reglerar vård av barn utan medgivande. I lagen finns motsvarande bestämmelser avseende handläggning information och vårdens utformande som i SoL. Vård enligt LVU omprövas var sjätte månad.

3.2 Organisation och ansvarsfördelning

Socialnämnden har det övergripande ansvaret för den verksamhet som bedrivs inom Individ- och familjeomsorgen. Social- och äldreomsorgsförvaltningen är gemensam förvaltning där bl.a. Individ- och familjeomsorgen ingår. Individ och familjeomsorgen består av fyra sektioner där Barn- och ungdomssektionen utgör den sektion som har ansvar för frågor relevanta för denna granskning.

Barn och ungdomssektionen består av elva enheter, både myndighetsenheter och enheter för verkställande insatser. Man ser det som en fördel att ha allt samlat inom samma sektion, det skapar korta beslutsvägar och även en "vi-känsla".

Det finns två utredningsenheter som utför utredningar av barn och unga 0-20 år, innefattande fyra team. Två utredningsteam riktar sig mot ungdomar i åldern 13-20, varav ett team även innefattar mottagningsteamet. Två utredningsteam riktar sig mot barn och deras familjer 0-12 år. Därutöver finns Familjehemsenheten som innehåller rekryterare och barn och familjehemssekreterare som följer upp placeringar och stöttar familjehem. Ytterligare en enhet är relevant för denna granskning och det är Jourhem syd som är en samverkan mellan sex kommuner där jourhem utreds och ges stöd.

Utredningsenheterna ansvarar för utredning, biståndsbedömning och beslutsfattande enligt SoL och LVU. Mottagningsenheten som finns inom den ena ungdomsenheten tar emot alla nya ärenden som aktualiseras och fördelar dem vidare inom barn- eller ungdomsenheten.

Familjehemsenheten ansvarar för utredning och bedömning av tänkbara och befintliga familjehem. Dessutom följer de upp placerade barn, gör övervägande och omprövning om fortsatt placering samt erbjuder stöd till familjehemmen. Familjehemsenheten ansvarar även för rekrytering av nya familjehem.

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem
Revisionsrapport
2017-12-11

Jourhem syd, är en samverkan mellan Nacka, Värmdö, Haninge, Salem, Tyresö och Huddinge, med säte i Huddinge. Jourhem syd rekryterar och följer upp jourhemmen.

Individ- och familjeomsorgen prognostiserar en budgetavvikelse på totalt 31 mkr inkl. ensamkommande barn och ungdomar 2017. Avvikelserna finns inom placeringar för barn- och ungdom, HVB¹, familjehem och jourhem, där man just nu har totalt 14 fler placeringar jämfört med budget. Inom Individ- och familjeomsorgen upplever man ett mycket stort inflöde av nya ärenden, dock har antalet verksamhetsdygn minskat. En kommentar som framkommer vid intervjuer är att man "inte kan kontrollera inflödet, men heller inte utflödet".

Våra kommentarer:

Vår bedömning är att organisationen är väl sammanhållen och ändamålsenlig.

Individ- och familjeomsorgen redovisar stor prognostiserad avvikelse för 2017 och antalet orosanmälningar har ökat oroväckande, dock har antalet verksamhetsdygn minskat. Det finns all anledning att intensifiera arbetet med placeringar och uppföljningar i syfte att hålla kostnaderna nere men också att få en hög kvalitet.

3.3 Styrdokument

Riktlinjer för barn och ungdomar i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende finns, antagna av Socialnämnden 2013-09-25 § 9. Riktlinjerna gäller fortfarande och är ett övergripande styrdokument för socialtjänstens arbete med vård i familjehem, jourhem eller HVB-hem.

Som stöd för verksamheten har ett rutindokument kallat Tjänstekarta tagits fram. Dokumentet finns tillgängligt för alla handläggare på kommunens intranät. Tjänstekartan är utarbetad som en processkarta där förtydligande rutiner finns att tillgå genom att klicka i processkartan. Rutinerna som omfattas av tjänstekartan är har anpassats till arbetsmetodiken BBIC (Barnets Behov I Centrum), verksamhetssystemet Procapita samt utredningsmetodiken Signs of safety (med fokus på barnets säkerhet).

I de dokumenterade rutinerna finns bland annat "Rutin för placering i familjehem", där en mängd aktiviteter framgår och vem som ansvarar för att utföra aktiviteten. I rutinen framgår bland annat att barnsekreteraren är ansvarig för att information om placeringen ges till barnet, vårdnadshavare och familjehem (i förekommande fall även till jourhem). Det framgår också att barnsekreteraren är ansvarig för att upprätta en genomförandeplan. I tjänstekartan återfinns dock inte rutiner för hur genomförandeplanen ska vara utformad.

I tjänstekartan finns rutin för placering i jourhem eller nätverksplacering. Av våra dokumentstudier framkommer att det i rutinen för jourhemsplacering inte framgår hur planeringen avseende barnets skolgång ska fungera vilket det enligt lagstiftningen ska.²

Vi har funnit att det finns en del rutiner för samverkan mellan arbetsgrupper tillgängligt i tjänstekartan. Rutin för placering i familjehem är omarbetad och reviderad i tjänstekartan. En arbetsgrupp bestående av socialsekreterare från barn, ungdom och familjehem har

¹ Hem för vård eller boende

² SOL och SOSFS 2012:11

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem
Revisionsrapport
2017-12-11

tagit fram ett förslag som vid tidpunkten för denna granskning finns hos respektive enhetschef för synpunkter.

Av dokumentstudie och intervjuer framkommer att rutin för hur anmälningar mot familjehem ska handläggas behöver revideras och säkerställas.

Våra kommentarer:

Vid våra dokumentstudier och våra intervjuer framkommer att det finns tillgängliga och användbara rutiner som stöd för handläggning och dokumentation. Det finns också rutiner för samverkan mellan enheter och det uppfattas som klart vilken enhet/team ett ärende tillhör.

Att utarbeta rutiner är dock ett utvecklingsarbete som inte upphör och verksamheten har identifierat områden som behöver förtydligas i rutiner. Överlämning av ärenden mellan grupper samt handläggning av anmälningar av familjehem är några identifierade områden.

De övergripande riktlinjerna från 2013 är de som ligger till grund för tjänstekartan som i praktiken ersätter riktlinjerna. Vår bedömning är att en diskussion bör tas om kompatibilitet mellan tjänstekarta och de övergripande riktlinjerna.

3.4 Handläggningsprocessen

Förvaltningen använder den av socialstyrelsen utarbetade arbetsmetoden BBIC (Barnets behov i centrum) och utredningsmetoden Signs of safety som stöd i utrednings- och handläggningsprocessen.

I intervjuerna framkommer att handläggare med två års yrkeserfarenhet har delegation att fatta beslut om utredning. Gruppledarna har stort ansvar i att stötta handläggare i handläggningsprocessen. Minst två gånger per år genomför gruppledaren en egenkontroll av alla handläggare avseende handläggningen. Egenkontrollen följer en rutin och har till syfte att både kvalitetssäkra handläggningen och att yrkesutveckla handläggaren. Tjänstekartan som innehåller handläggningsrutiner är ett stöd i handläggningen.

I intervjuerna beskrivs att nämnden har betonat att insatser på hemmaplan ska prövas i första hand, men i de fall då insatser på hemmaplan inte räcker och placeringsbehov uppstår sker det oftast i en hastigt uppkommen situation. Samtliga placeringar inleds i nätverket eller i jourhem. Tanken är att denna placeringsform ska vara kortvarig, under utredningstiden. Barnet ska sedan flytta hem eller till någon lämplig i nätverket i första hand. Under jourhemsplaceringen sker täta uppföljningar, ibland varje vecka. Handläggaren har kontinuerlig kontakt med barnet och jourhemmet. I de fall där utredningen visar att barnet inte kan återgå till hemmet eller placeras i nätverket förbereds en familjehemsplacering. I våra intervjuer beskrivs att det inte är särskilt ovanligt att jourhemsplaceringar pågår längre tid än sex månader. Placeringstider i jourhem på upp till ett år, men också över ett års tid händer. Särskilt gäller det mindre barn i väntan på familjehem. Ibland beskrivs det bero på att rättsprocesser tenderar att

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem

Revisionsrapport

2017-12-11

dra ut på tiden så att en familjehemsplacering inte blir möjlig men också att det är svårt att finna lämpligt familjehem osv.

3.4.1 Jourhem

Denna insats är avsedd att användas i situationer då ett enskilt barn behöver skydd och trygghet i en akut situation och där anhöriga eller övrigt nätverk till barnet saknas eller inte bedöms kunna tillgodose barnets behov. Insatsen är tänkt att vara tillfällig. Enligt -Rutin för jourhemsplacering alternativt placering i nätverket, framgår att beslut om placering alltid ska ske efter samråd med enhetschef och att en bedömning om placering i barnets nätverk är möjlig och lämplig.

Om det i det akuta läget inte är möjligt att placera i nätverket så kontaktas i första hand enheten Jourhem Syd. Om det inte finns plats eller lämplig jourhemsfamilj kontakts privata utförare enligt en upphandlingslista. Inom en vecka ska ett uppstartsmöte i jourhemmet hållas tillsammans med barn, jourhem, jourhemskonsulent samt vårdnadshavare och en genomförandeplan ska upprättas avseende barnets behov samt hur vården planeras under placeringstiden.

Jourhem Syd är en samverkan mellan sex olika kommuner. Som ansvarar för rekrytering och stöd till ca 20 kontrakterade jourhem med särskilda avtal samt tre familjer utan fortlöpande kontrakt som kan ta emot föräldrar och barn gemensamt. Inom jourhem Syd är jourhemmen indelade i tre grupper och en konsulent har ansvar för varje grupp. På så sätt har jourhemmen en egen konsulent som innebär en trygghet för respektive jourhem. Det finns en beredskapstelefon dit jourhemmen kan ringa dygnet runt, alla dagar på året. Jourhemmen och konsulenterna har tät kontakt.

Inom enheten Jourhem Syd används en utredningsmetod, IAS, (Intervju om anknytningsstil) som fokuserar på familjens sätt att knyta an till det placerade barnet.

Alla jourhem ska genomgå först grundutbildning och sen finns löpande under året föreläsningar, handledning och utvecklingssamtal.

I intervjuerna beskriver verksamheten att det är stort behov av jourhemsplatser och att verksamheten har behov av att utökas med ca tio ytterligare jourhem.

Under 2016-2017 har man haft tre placeringar som varat längre än sex månader.

3.4.2 Familjehem

Placering i familjehem är den vanligaste vårdformen när barn och ungdomar behöver heldygnsvård utanför det egna hemmet på grund av brister i föräldrarnas omsorgsförmåga eller den unges egna destruktiva beteende. Familjehemsvården syftar till att ge det enskilda barnet trygga och gynnsamma uppväxtförhållanden, god vård och fostran samt lämplig utbildning. Lagen anger också att insatsen innebär att ge det enskilda familjehemmet råd, stöd och hjälp i sitt föräldraskap.

På motsvarande sätt, som innan en jourhemsplacering genomförs, ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående, en så kallad nätverksplacering. En familjehemsinsats ska föregås av en utredning och

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem
Revisionsrapport
2017-12-11

bedömning som visar att de biologiska föräldrarna inte kan eller har förmågan att ta hand om sitt barn. Familjehemmet ska vara en hållbar insats och placering för barnet.

När det är aktuellt med familjehemsplacering får familjehemsenheten ett uppdrag från barn och ungdomsenheten. Familjehemsenheten utser en ansvarig handläggare/familjehemsrekryterare som kallar till ett möte med samtliga berörda (rekryterare, barnsekreterare samt den som utrett barnet.) för att få närmare information om det enskilda barnet, dess behov och bakgrund m.m. Rekryteraren är ansvarig för att hitta ett lämpligt familjehem. Den genomsnittliga tiden för att rekrytera, utreda och matcha ett familjehem till ett särskilt barn är cirka 4-6 månader. Ibland kan rättsprocessen avseende barnet bidra till att tiden innan placering i familjehem blir längre än nödvändigt.

Familjehemsgruppen använder den så kallade Kälvestensmodellen som metod i sin utrednings- och bedömningsprocess av en familjs lämplighet och förutsättningar att kunna fungera som familjehem. Förutom kontroller genom olika registerutdrag genomförs hembesök och djupintervjuer med de båda tilltänkta familjehemsföräldrarna. Intervjuerna blir sedan föremål för en tolkning och analys m.m. Resultatet av denna process sammanställs sedan i den särskilda familjehemsutredning som ligger till grund för nämndens beslut om att lämna medgivande för att familjen beviljas tillstånd att ta emot ett enskilt barn för stadigvarande vård och fostran.

När det finns ett utrett och passande familjehem så erbjuds den biologiska familjen en möjlighet att besöka familjehemmet. Även barnet informeras om familjehemmet och träffar familjen. Vanligtvis genomgår barnet en invänjningsprocess med flera möten inför flytten. Det finns inte nedskrivna och fastställda rutiner för hur placeringsprocessen ska gå till men handläggarna utgår från en gemensam strategi. Rekryteraren följer upp hur det går för familjehemmet och barnet. Uppföljning och samarbete med skola sker av barnsekreteraren.

I de fall som barnet byter skola ligger ansvaret för informationsöverföring mellan barnets skolor på familjeenheten. Barnsekreterare upplever inte att informationsöverföringen vållar något större problem utan uppfattas ske automatiskt. Problematiken runt barnets skolgång handlar vanligen om barnet får rätt stöd i skolan och vem som ansvarar för det.

När en familjehemsplacering ej fungerar och det blir ett s.k. sammanbrott och en omplacering är nödvändig, så måste orsakerna till detta dokumenteras d.v.s. vad ledde fram till sammanbrottet och hade det kunnat hanteras på ett annorlunda sätt.

En genomförandeplan ska upprättas och ligga till grund för insatsens genomförande och uppföljning. Förutom att tydliggöra de mål och syften som ska uppnås genom placeringsinsatsen ska också planen tydliggöra hur stödet till det enskilda familjehemmet ska utformas, samt hur barnets umgänge med de biologiska föräldrarna under placeringen ska fungera. Den handläggare som utsett att följa barnet gör minst fyra hembesök per år varav ett är oanmält. Barnsamtal genomförs minst en gång var sjätte månad.

Familjehemmen erbjuds stöd och handledning av handläggare vid familjehemsenheten under hela placeringstiden. Familjehemmet erbjuds också vid inledningen av uppdraget en introduktions- och grundutbildning kallad – Ett hem att växa i. Familjeenheten anordnar därutöver en familjehemshelg med övernattning per år där familjehemmen får utbildning samt en möjlighet att träffa andra familjehem.

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem

Revisionsrapport

2017-12-11

I särskilt avtal mellan familjehemmet och kommunen regleras respektive parts ansvar och uppgifter samt den ersättning som familjehemmet erhåller för sitt uppdrag.

Det nationella regelverket anger att det halvårsvis ska genomföras ett övervägande eller omprövning av vården och dess fortsatta inriktning. I samband med denna ska en vårdredogörelse med beskrivning av barnets utveckling och föräldrakontakt sammanställas och ligga till grund för nämndens bedömning av vården.

Våra kommentarer:

Att placeringstiden i jourhem oftast överstiger den tidsgräns som de lokala riktlinjerna föreskriver beskrivs framför allt handla om svårigheten att kunna rekrytera lämpliga familjehem. Problematiken att rekrytera familjehem finns framför allt när det gäller äldre barn och ungdomar. Men det handlar också om att utredningarna och behovsbedömningarna inom barn- och ungdomsgrupperna är komplexa. Exempelvis handlar det om att intyg och utlåtanden från barn- och ungdomspsykiatrien behöver inväntas innan ställningstagande, och en matchningsprocess, där barnets behov ställs i relation till en viss familjs förmåga och lämplighet som familjehem, kan genomföras.

I dessa situationer har det enskilda barnet, framför allt om det är ett yngre barn, under denna tid hunnit knyta an i jourhemmet. En överflyttning och omplacering till ett familjehem innebär då en ny separationsprocess motsvarande den då vården inleddes. Långa vårdtider i ett jourhem kan dessutom innebära otrygghet för barnet.

Vid sammanbrott i familjehemmet d.v.s. där en placering inte fungerar och en omplacering blir nödvändig så måste en systematisk utvärdering göras i syfte att veta varför ta lärdom inför framtiden.

Vi har noterat att det i placeringsrutiner inte betonas vikten av planering för placerade barn och ungdomars skolgång. I placeringsrutinen för jourhemsplaceringar nämns inte barnets skolgång. Vi tycker att det är något anmärkningsvärt då det genom forskning visat sig att en fungerade skolgång är den enskilt viktigaste skyddsfaktor för att undvika utanförskap i vuxen ålder. Även om jourhemsplaceringar högst ska omfatta sex månader så är det en väsentlig del av ett barns tid. Det har dessutom visat sig att jourhemsplaceringar inte sällan pågår längre tid än sex månader.

3.5 Aktgranskning

Syftet med aktgranskningen har varit att närmare granska handläggningens dokumentation.

Ett slumpmässigt urval på tre akter av placeringar på jourhem och tre akter för placeringar har gjorts.

3.5.1 Lakttagelser vid aktgranskning

Finns beslut om placering?

Det finns beslut om placering i samtliga granskade ärenden, i ett fall har beslut om att förlänga utredningstiden fattats.

Finns familjehemsutredning?

I alla granskade ärenden har familjehemmen utretts. I två fall har familjehemsgruppen genomfört familjehemsutredningen. Tre familjehemsutredningar har inhämtats från annan utredande verksamhet och en familjehemsutredning har utförts av Jourhem Syd.

Har familjehemmet utretts genom standardiserat metod?

I fyra av de granskade ärendena har familjehemmen utretts genom Kälvestensmetoden. I ett fall genom IAS (Intervju om anknytningsstil). Vid övriga utredningar (inhämtade från andra utredande verksamheter) är det okänt vilken metod som använts.

Vid placering i Jourhem framgår det av beslutet att vårdtiden är begränsad?

I de tre granskade jourhemsärendena framgår i ett ärende att placeringstiden är begränsad, i övriga två ärenden framgår inte vårdtiden. (I ett av dessa fall görs placeringen om till familjehemsplacering)

Framgår det att information om och samråd har getts före beslut?

I inget av fallen framgår att placeringen föregåtts av information till barnet. I något fall är barnet allt för litet, i två fall finns ingen dokumentation om information och samråd inte dokumenterat. Övriga tre fall avser jourhem.

Finns ett avtal med familjehemmet/jourhemmet?

Avtal med familjehemmet/jourhemmet finns i fem fall. I det sjätte fallet finns ännu inte något avtal då placeringen gjorts helt nyligen.

Finns vårdplan/genomförandeplan?

Vårdplan/genomförandeplan finns i samtliga fall.

Sker samordning med skola vid placering?

I samtliga fall har ingen särskild samordning med skola varit aktuell då barnen gått kvar i samma skola som innan placeringen eller för att barnet ännu inte börjat skolan.

Har den placerade unge en "egen" handläggare?

Samtliga placerade barn har en utsedd barnhandläggare som endast har till uppgift att följa upp barnet och dess utveckling (och ska inte samtidigt vara stöd till familjehemmet)

Erbjuds familjehemmet stöd, utbildning handledning?

Samtliga familjehem i de granskade ärendena erbjuds stöd av familjehemshandläggare samt utbildning för nya familjehem.

Hur ofta sker uppföljning?

I samtliga granskade ärenden sker uppföljning en gång var tredje månad eller mer.

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem
Revisionsrapport
2017-12-11

Sker enskilda samtal med de placerade barnen?

I fyra av de granskade ärendena har enskilda samtal ägt rum med det placerade barnet det senaste halvåret. I ett fall är det inte aktuellt på grund av barnets ålder och i ett fall går det inte att utläsa av dokumentationen.

Övervägande/omprövning hur ofta?

I fem av de granskade ärendena har övervägande/omprövning skett inom den lagstadgade tiden av 6 månader. I ett ärende har inte placeringen pågått 6 månader ännu och därmed har inget övervägande hunnit göras.

Övervägs om vårdnaden ska överflyttas inom tre år?

Vårdnadsöverflyttning har inte varit aktuell i något av fallen och har därmed inte övervägts.

Våra kommentarer:

Av vår aktgranskning och våra intervjuer framkommer att framtagna rutiner följs i stor utsträckning.

Vi anser dock att det är av vikt att det går att följa i dokumentationen att barn fått information inför en familjehemsplacering. Det kan inte uteslutas att barnet trots att det inte framgår av dokumentationen har erhållit information, men det bör beskrivas tydligt i aktanteckningar.

Jourhemsplaceringar tenderar att bli längre än sex månader. Jourhem kan övergå i familjehem. Det innebär att krav och utredning av jourhem är, om möjligt, ännu viktigare än utredning av familjehem inför familjehemsplacering.

3.6 Jämförelser med andra kommuner

Vi har gjort ett antal jämförelser med andra kommuner dels vad avser kostnader och dels vad avser antal placeringar av barn och unga.

	Huddinge	Botkyrka	Haninge	Nynäsh	Salem	Södertälje	Tyresö	Sthlms län	Hela riket
Tot barn o ungdomsvård kr/inv	2348	2583	2038	1273	1314	2874	2241	1671	1944
Institutionsvård barn o unga kr/inv	627	529	826	550	519	832	815	535	652
Familjehemsvård barn/unga kr/inv	746	1028	664	622	345	1082	736	573	691
Öppenvårdsinsatser barn/unga kr/inv	975	1026	548	100	450	960	690	564	600
Barn och unga placerade på institution, andel (%) av totala antalet placerade barn och unga 0-20 år	21.3	20.4	21.2	34.0	34.3	13.7	23.3	33.6	32.2
familjehem , andel (%) av totala antalet placerade barn och unga 0-20 år	78.7	79.6	78.8	66.0	65.7	86.3	76.7	66.4	67.8

Källa: Kolada. 2016

Av ovanstående statistik kan utläsas att Huddinge kommuns totala kostnader för barn- och ungdomsvård är förhållandevis höga. Detsamma gäller institutionsvård, familjehemsvård och öppna insatser som alla ligger relativt högt.

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem
Revisionsrapport
2017-12-11

Andelen barn och ungdomar placerade på institution i procent av totala antalet placerade barn är relativt lågt medan motsvarande siffra för familjehem är förhållandevis högt. Detta kan sammanfattas med att Huddinge relativt har flera barn placerade i familjehem än på institution.

Antal barn och unga med placering enligt SoL och/eller LVU						
Kommun	Vård utanför egna hemmet enligt SoL	Insatser enligt LVU	Totalt	Per 1 000 barn och unga i befolkningen ²⁾ i åldrarna		
				0 – 12 år	13 – 17 år	18 – 20 år
Haninge	209	80	272	5,4	19,0	24,5
Botkyrka	225	93	304	7,4	16,5	20,5
Huddinge	197	89	263	3,9	16,9	14,1
Nynäshamn	42	20	60	4,7	10,5	22,2
Salem	42	8	50	2,3	10,7	35,8
Södertälje	251	98	340	10,5	18,9	17,0
Tyresö	127	46	164	4,7	19,5	26,8
Stockholms län	4 607	1 618	5 981	4,6	17,5	23,1
Hela riket	23 717	8 055	30 510	6,2	21,0	22,2

Källa: Socialstyrelsen Antal placerade barn och ungdomar 2016

Ovanstående statistik visar att Huddinge kommun har förhållandevis få barn placerade per 1000 barn och unga jämfört med många andra kommuner och jämfört med länet och riket. Statistiken säger inget om placeringarnas längd utan anger endast antal barn och unga.

Individer 0-20	Familjehem	Jourhem	Institution	Totalt
Delår 2 2015	80	113	43	236
Delår 2 2016	75	94	46	215
Delår 2 2017	76	95	39	210
Verksamhetsdygn	Familjehem	Jourhem	Institution	Totalt
Delår 2 2015	16198	12599	6880	35677
Delår 2 2016	16824	9556	7921	34401
Delår 2 2017	16042	11332	5914	33288

Källa: Kommunens egen statistik

Årsplaceringar	Familjehem	Jourhem	Institution	Totalt	Rak prognos
Delår 2 2015	44	35	19	98	147
Delår 2 2016	46	26	22	94	141
Delår 2 2017	44	31	16	91	137

Källa: Kommunens egen statistik

Av ovanstående statistik kan utläsas att Antalet placeringar både i individer och i antal placeringsdygn har minskat mellan 2015 och 2017 i Delår 2. Detta gäller för alla former av placeringar, både familjehem, jourhem och institution.

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem
Revisionsrapport
2017-12-11

Våra kommentarer:

Huddinge har förhållandevis höga kostnader för placeringar av barn och unga men förhållandevis få placeringar. Antalet placeringar och verksamhetsdygn har också minskat. Detta kan indikera att Huddinge har placeringar som sträcker sig över lång tid. Tyvärr finns inte den jämförande statistiken mellan kommuner.

4 Slutsatser

Efter genomförd granskning kan vi konstatera att Individ- och familjeomsorgen i Huddinge kommun, med fokus på barn- och ungdomssektionen i denna granskning, har ett mycket omfattande och stort ansvar. Ansvaret för barns förhållanden i vissa fall finns hos de handläggare som är ansvariga för handläggningen samt hos ledning och socialnämnd. Detta ställer stora krav på ledning, tydlighet, transparens och goda metoder för att göra ett bra arbete.

Antalet utsatta barn och unga har ökat de senaste åren, detta kan man se i antalet orosanmälningar. Dock har antalet verksamhetsdygn minskat. Kostnaderna har ökat och nämndens underskott för 2017 är stort. Vid jämförelse med andra kommuner så kan vi även se att Huddinge har högre jämförbara kostnader varför det kan finnas skäl att närmare utreda orsakerna.

Vår bedömning är att det finns goda och väl anpassade rutiner och metoder för handläggning och även för uppföljning av barn- och ungdomsplaceringar. Det metodstöd som finns i form av Tjänstekartan är föredömligt vilket innebär en god styrning. Dock finns några punkter som vi bedömer behöver utvecklas:

Enligt 6 kapitlet 6 § SoL framgår att om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 2 § om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats. Ett särskilt skäl kan vara att det placerade barnet är föremål för juridisk process. Vi kan dock inte se att det är endast i sådana fall som jourhemsplaceringarna blir längre än sex månader.

Varje placering är av stor ingripande karaktär för ett barn eller ungdom. Jourhemsplacering är avsett att inte pågå längre tid än sex månader eftersom barnet behöver möjlighet att till en trygg och förutsägbar framtid. När en jourhemsplacering överstiger sex månader bör det betraktas som en avvikelse som systematiskt bör följas upp och åtgärdas.

4.1 Svar på revisionsfrågan

Har Socialnämnden en tillfredställande styrning, uppföljning och kontroll av den vård som genomförs för barn och ungdomar vid jourhem och i familjehem?

Socialnämnden har inrättade riktlinjer och det finns utarbetade rutiner till stöd för handläggning och dokumentation, bland annat genom den så kallade Tjänstekartan och BBIC. Nämnden följer upp vården genom överväganden och omprövningar var sjätte månad och har därigenom en insyn i vården. Det finns rutiner för att utreda avvikelser och anmälningar enligt Lex Sarah.

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem

Revisionsrapport

2017-12-11

Att utarbeta rutiner är dock ett utvecklingsarbete som inte upphör och verksamheten har identifierat områden som behöver förtydligas i rutiner. Överlämning av ärenden mellan grupper samt handläggning av anmälningar av familjehem är några identifierade områden.

De övergripande riktlinjerna från 2013 är de som ligger till grund för tjänstekartan som i praktiken ersätter riktlinjerna. Vår bedömning är att en diskussion bör tas om kompatibilitet mellan tjänstekarta och de övergripande riktlinjerna.

Finns relevanta fastställda rutiner och riktlinjer för placering i jourhem och i familjehem?

Det finns fastställda riktlinjer och rutiner för placering i jourhem och familjehem. Metodstödet BBIC samt utredningsstödet Signs of safety används och är ytterligare ett stöd i handläggningen vid placering. Familjehemmen och jourhemmen utreds enligt beprövade metoder och godkänns inför beslut om placering. I de fall familjehemmen inte utreds av kommunens egen personal inhämtas aktuell utredning från utredande myndighet inför egen bedömning.

Finns relevanta fastställda rutiner för vård på jourhem och i familjehem som säkerställer att barnet får nödvändig vård och att identifierade behov tillgodoses?

I verksamheten finns utarbetade rutiner som tillsammans med arbetsmetoden BBIC och utredningsmetoden Signs of safety bidrar till en rättssäker handläggning. Därutöver gör gruppledare egenkontroller genom att följa upp varje handläggares handläggning två gånger per år.

Handläggare har regelbunden kontakt med jourhem och familjehem och det finns rutiner för att placerade barn träffar handläggare för enskilda samtal fyra gånger per år.

Vi har noterat att det i placeringsrutiner inte betonas vikten av planering för placerade barn och ungdomars skolgång. I placeringsrutinen för jourhemsplaceringar nämns inte barnets skolgång. Vi tycker att det är något anmärkningsvärt då det genom forskning visat sig att en fungerade skolgång är den enskilt viktigaste skyddsfaktor för att undvika utanförskap i vuxen ålder. Även om jourhemsplaceringar högst ska omfatta sex månader så är det en väsentlig del av ett barns tid. Det har dessutom visat sig att jourhemsplaceringar inte sällan pågår längre tid än sex månader.

Tillämpas fastställda rutiner och riktlinjer och följs dessa upp av Socialnämnden?

Vår bedömning är att fastställda rutiner och riktlinjer följs i den mening att det finns rutiner som är lättillgängliga samt att man använder sig av BBIC som är en metod som säkerställer stor efterlevnad av lagstiftning och riktlinjer i handläggningen. Vi kan också i det urval av akter som vi gjort i denna granskning se att det finns en efterlevnad. Vi bedömer vidare att den egenkontroll som görs av ärenden fungerar ändamålsenligt.

Socialnämnden följer upp placeringar och delegationsbeslut samt utredningar enligt Lex Sarah.

Varje placering är av stor ingripande karaktär för ett barn eller ungdom. Jourhemsplacering är avsett att inte pågå längre tid än sex månader eftersom barnet

Huddinge kommun

Placering av barn och unga i jourhem och familjehem
Revisionsrapport
2017-12-11

behöver möjlighet att till en trygg och förutsägbar framtid. En överflyttning och omplacering till ett familjehem innebär då en ny separationsprocess motsvarande den då vården inleddes. Långa vårdtider i ett jourhem kan dessutom innebära otrygghet för barnet. När en jourhemsplacering överstiger sex månader bör det betraktas som en avvikelse som systematiskt bör följas upp och åtgärdas. Detta görs ej idag.

Skiljer sig Huddinge från andra Södertörnskommuner när det gäller hur stor andel barn och unga som placeras i jourhem/familjehem respektive HVB-hem, och varför i så fall?

Jämförelse med andra kommuner visar att Huddinge inte skiljer sig nämnvärt från andra Södertörnskommuner när det gäller hur många som placeras i familjehem respektive HVB-hem. Huddinge ligger i nivå med andra kommuner.

Däremot när det gäller kostnader så kan vi se att Huddinge har förhållandevis höga kostnader vilket kan indikera långa placeringar.

4.2 Rekommendationer

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- Systematiskt följa upp jourhemsplaceringar längre än sex månader
- Införa åtgärder i syfte att jourhemsplaceringar endast ska omfatta sex månader (tillfällig vård och fostran)
- Utarbeta och tydliggöra rutiner för barns och ungdomars skolgång
- Utredda orsaken till att Huddinge har förhållandevis höga kostnader för placeringar
- Utveckla användandet av nyckeltal i syfte att ha kunskap om höga kostnader beror på långa placeringar och/eller höga dygnskostnader.

KPMG, dag som ovan

Lena Forssell
Certifierad kommunal yrkesrevisor

Annelie Svensson
Specialist

Andreas Endredi
Kundansvarig